

KRİZ VE BEKLENTİLER

Aydınlık Dergisi, 5 Nisan 2009

Yıldırım Koç

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan açıklamaya göre, ülkemizin gayri safi milli hasılası 2008 yılının son çeyreğinde yüzde 6,2 oranında küçüldü. TÜİK, 2008 yılının ilk üç çeyreğine ilişkin büyüme rakamlarını geçmişte açıklamıştı. Nedense, daha önce yaptığı açıklamaları değiştirdi, büyüme oranlarını yükseltti ve böylece 2008 yılı toplamında ekonomimizin yüzde 1,1 oranında büyüdüğünü ileri sürebildi.

Krizin etkileri daha yeni hissediliyor. 2009 yılının ilk çeyreğine ilişkin rakamlar açıklandığında, durumun ne kadar kötüleştiği bir parça daha ortaya çıkacak.

29 Mart 2009 yerel seçimlerinde de il genel meclisinde AKP'nin oy oranı, devlet olanaklarının yaygın bir biçimde kullanılmasına karşın, yüzde 38,8'e düştü.

Bu koşullarda, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi açısından ne tür gelişmeler olabilir?

Önce genel bir kural:

İşçi sınıfı çeşitli sorunlar yaşayabilir. Bu sorunların toplumsal çürümeye değil, toplumsal patlamalara dönüşebilmesinin, işçi sınıfının kendiliğindenci hareketinin gelişebilmesinin önkoşulu, hakim sınıflar cephesindeki çatlaktır, gediktir. Sorun olmadan tepki olmaz. Ancak sorunlar her zaman toplumsal patlamalara dönüşmez. Hakim sınıflar güçlüyse, ortada zayıf bir iktidar yoksa, teslimiyet ve toplumsal çürüme eğilimi ön plana çıkabilir. Diğer bir deyişle, yönetenlerin artık yönetemedikleri, yönetilenlerin artık yönetilmek istemedikleri koşullar oluştuğunda, işçi sınıfı kendiliğinden harekete geçer.

1908'de böyle olmuştu. 33 yıllık bir baskı yönetimi basit bir müdahaleyle yıkıldığında, Osmanlı'nın en önemli kentlerinde ve işçi merkezlerinde eylemler başlamıştı.

1989 yılında da böyle olmuştu.

1980 darbesi sonrasında yaşanan yoksullaşmanın kitle eylemlerine dönüşebilmesi için, ANAP'ın 1989 Mart'ındaki seçim yenilgisi gerekliydi. ANAP 1983 genel seçimlerinde yüzde 45,1 ve 1987 genel seçimlerinde yüzde 36,3 oranında oy aldı. Çok güçlü gözüküyordu. Halbuki iki yıl sonra, 1989 Mart yerel yönetim seçimlerinde oy oranı bir anda yüzde 21,8 düzeyine düştü. 1991 genel seçimlerinde ise yüzde 24,0 oranında bir oy alabildi. Bugün ise ortada ANAP diye bir parti kalmadı.

Bugün işçi sınıfı saflarında yaşadığımız yoksullaşma henüz 1988 yılındaki düzeyde değil. Ancak bugünkü işsizlik ve borçluluk da 1988 yılında yoktu. İnsanlar bir biçimde iş bulabiliyordu. Aileler, daha fazla bireyini işgücü piyasasına göndererek, aile gelirini artırılabiliyordu. Bugün ise bu konudaki tablo çok daha kötü.

1989 Mart yerel seçimlerini Bahar Eylemleri izledi. Bugün böyle bir olasılık var mı?

Bazı gelişmelere bakalım.

Şu anda kamu kesiminde 300 bin dolayında işçinin toplu sözleşme görüşmeleri sürüyor.

Hükümet, yerel seçimler öncesinde devlet olanaklarını seferber ederken, IMF ile anlaşmayı ertelemişti. Harcamalar, bütçede öngörülen rakamların epey üstünde gerçekleşti. Şimdi IMF ile yeni bir düzenlemeye gidilirken, harcamaların iyice kısılması gündemde.

Diğer taraftan, işverenlerin ellerindeki stokların tüketilebilmesini sağlamak amacıyla bazı tüketim vergilerinde indirime gidildi. Vergilerdeki bu indirim ve genel olarak ekonomik faaliyette görülen gerilemenin vergi gelirleri üzerindeki etkisi büyük olacak. Ayrıca, derinleşen kriz koşullarında birçok insan tahakkuk eden vergisini de ödeyemeyecek. Tahsil edilebilen vergi gelirlerinin iyice azaldığı ve harcamaların programlananın çok üstünde gerçekleştiği koşullarda, kamu kesiminde toplu sözleşme görüşmelerinde önemli gerginliklerin yaşanacağı açıktır. Bu gerginlikler yaygın eylemlere dönüşebilir ve kamu kesimi işçileri, tarihimizde bir kez daha, işçi sınıfının bir bütün olarak hareketlenmesinde öncülük görevini üstlenebilir.

5 Nisan 1994 İstikrar Programı sonrasında Tansu Çiller ve Murat Karayalçın, imzalanmış toplu iş sözleşmelerinin dördüncü dilim zamlarının ödenmemesi için girişimlerde bulunmuş, 20 Temmuz

genel grevine yol açmışlardı. Ayrıca, 1995 toplu iş sözleşmelerinde Hükümet adına TÜRK-İŞ'e sunulan çok düşük oranlı zam, çeşitli direnişlere, büyük mitinglere ve 200 bin civarında işçinin kamu kesiminde greve çıkmasına yol açmıştı.

2009'un Türkiye'si 1989 yılının veya 1994-1995 yıllarının Türkiye'si değildir. Daha başka birçok etmenin değerlendirmeye eklenmesi gerekir. Ancak derinleşen ve etkilerini daha kapsamlı bir biçimde hissettirmeye başlayan ekonomik krizle, yerel seçimlerde beklediğini bulamamış bir AKP birleştiğinde, kitlesel eylem eğilimi güçlenmektedir.

TÜRK-İŞ bu eylemlere öncülük edebilir mi? Eder. Sendikacı yerini korumak istiyorsa, tabandan gelen tepkilere uyum sağlar. Sendikacıların uyum sağlama yeteneği çok gelişkindir. Hele sendikalarda yolsuzluk iddialarının yoğunlaştığı koşullarda yönetimlere duyulan tepkinin artmış olması nedeniyle, tabandan gelen eylem eğilimleri sendikacıları daha da fazla etkileyecektir.

Sanki ilginç bir döneme girmiş gibiyiz. AKP'nin zayıflama ve çözülme süreci, işçi sınıfının eylem eğiliminin artmasıyla örtüşeceğe benzetilmektedir.